

3) Zákon o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti

ochrana oznamovateľov protispoločenskej činnosti (napr. korupcie); nárok na bezplatnú právnu pomoc pre oznamovateľa; možnosť odmeny oznamovateľa; povinnosť vytvorenia vnútorného systému vybavovania podnetov pre zamestnávateľov s 50 a viac zamestnancami

Zámer opatrenia: vytvorenie právnych a inštitucionálnych podmienok na ochranu fyzickej osoby, ktorá prispela k odhaleniu protispoločenskej činnosti a úprava povinnosti zamestnávateľov pri prijímaní podaní o protispoločenskej činnosti a ochrany zamestnancov, ak by boli v súvislosti s oznámením takýchto podaní postihovaní.

Obsah opatrenia:

- Za závažnú protispoločenskú činnosť sa považuje protiprávne konanie ktoré je:
 - niektorým z trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev, trestným činom machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, niektorým z trestných činov verejných činiteľov alebo niektorým z trestných činov korupcie,
 - trestným činom, za ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, alebo
 - správnym deliktom, za ktorý možno uložiť pokutu s hornou hranicou vo výške najmenej 50 000 €
- Oznamovateľom sa rozumie fyzická osoba, ktorá v dobrej viere urobí oznámenie príslušnému orgánu o závažnej protispoločenskej činnosti, o ktorej sa dozvedela v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie; za oznamovateľa sa považuje aj jemu blízka osoba, ak je v pracovnoprávnom vzťahu k tomu istému zamestnávateľovi
- Oznámenie sa poníma ako uvedenie skutočností, ktoré môžu významnou mierou prispieť, alebo prispeli, k objasneniu závažnej protispoločenskej činnosti alebo k zisteniu alebo usvedčeniu jej páchatela, pričom oznámenie môže byť aj anonymné
- Žiadosť o poskytnutie ochrany možno podať pri oznámení alebo počas trestného konania písomne alebo ústne do zápisnice, prokurátorovi alebo v prípade konania pred súdom priamo súdu, ktorý vo veci koná; prokurátor alebo súd posúdia, či sú splnené podmienky na vznik ochrany a ak áno, založia túto ochranu, pričom tá vzniká dňom doručenia písomného oznámenia o ochrane zamestnávateľovi; toto písomné oznámenie sa doručuje aj zamestnancovi a inšpektorátu práce; oznamovateľ môže požiadať o zachovanie anonymity
- Zamestnávateľ môže urobiť právny úkon v pracovnoprávnom vzťahu voči chránenému oznamovateľovi iba s predchádzajúcim súhlasom inšpektorátu práce (IP), inak bude daný úkon neplatný; v jednoduchých veciach rozhoduje IP bezodkladne, v ostatných do 30 dní odo dňa doručenia žiadosti; IP udelí súhlas len, ak zamestnávateľ preukáže, že navrhovaný pracovnoprávny úkon nemá žiadnu príčinnú súvislosť s oznámením, inak žiadosť o zamietne; proti rozhodnutiu IP sa môže odvolať ako zamestnávateľ tak chránený oznamovateľ; od podania žiadosti do právoplatného rozhodnutia neplynú lehoty a skúšobné doby
- Súhlas IP sa nevyžaduje, ak sa pracovnoprávnym úkonom priznáva nárok alebo ak ide o pracovnoprávny úkon súvisiaci so skončením pracovnoprávneho vzťahu, ktorý je dôsledkom právnej skutočnosti, ktorá nezávisí od posúdenia zamestnávateľa
- Ochrana oznamovateľa zaniká:
 - dorúčením písomného oznámenia chráneného oznamovateľa o vzdaní sa ochrany inšpektorátu práce,
 - skončením alebo zánikom pracovnoprávneho vzťahu chráneného oznamovateľa,
 - skončením trestného konania alebo konania o správnom delikte; ochrana však nezaniká, ak sa trestné konanie skončí postúpením veci inému orgánu,
 - odsúdením chráneného oznamovateľa za trestný čin krivého obvinenia alebo za trestný čin krivej výpovede a krivej prísahy v súvislosti s podaním oznámenia, alebo
 - ak sa preukáže, že oznámenie nebolo podané v dobrej viere
- Odmenu môže poskytnúť oznamovateľovi na základe jeho žiadosti Ministerstvo spravodlivosti SR, a to až do výšky 50 násobku minimálnej mzdy, ak v trestnom konaní nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie, ktorým bol páchatel' uznaný vinným zo spáchania trestného činu, alebo ak v správnom konaní nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie, ktorým sa preukázalo spáchanie správneho deliktu; na poskytnutie odmeny oznamovateľovi nie je právny nárok

- Zamestnávateľ, ktorý zamestnáva najmenej 50 zamestnancov, a zamestnávateľ, ktorý je orgánom verejnej moci, je povinný určiť osobitnú organizačnú zložku alebo osobu, ktoré budú zodpovedné za vnútorný systém vybavovania podnetov a na ktorú sa bude možné obrátiť s podnetmi súvisiacimi s protispoločenskou činnosťou
- Spôsoby podávania podnetov musia byť zverejnené a prístupné pre všetkých zamestnancov obvyklým a bežne dostupným spôsobom s tým, že aspoň jeden spôsob podávania podnetov musí byť prístupný 24 hodín denne
- Na základe zmluvy so zamestnávateľom môže byť zodpovednou osobou aj osoba, ktorá nie je zamestnancom
- Zodpovedná osoba musí byť v priamej podriadenosti štatutárneho orgánu zamestnávateľa, a ak nie je zamestnancom, musí byť viazaná len pokynmi štatutárneho orgánu zamestnávateľa
- Zamestnávateľ je povinný:
 - prijať a preveriť každý podnet do 90 dní od jeho prijatia; túto lehotu možno predĺžiť o ďalších 30 dní s tým, že pri neanonymných podnetoch sa predĺženie oznámi osobe, ktorá podala podnet, s uvedením dôvodov predĺženia
 - pri preverovaní neanonymných podnetov zachovávať mlčanlivosť o totožnosti osoby, ktorá podala podnet
 - oznámiť osobe, ktorá podala podnet, výsledok jeho preverenia do 10 dní od preverenia podnetu
 - po dobu 3 rokov odo dňa doručenia podnetu viesť evidenciu podnetov v zákonom určenom rozsahu
 - vydať vnútorný predpis, v ktorom určí podrobnosti o:
 - podávaní podnetov
 - preverovaní podnetov a oprávneniach zodpovednej osoby pri ich preverovaní
 - zachovaní mlčanlivosti o totožnosti osoby, ktorá podala podnet
 - evidovaní podnetov
 - oboznamovaní osoby, ktorá podala podnet, s výsledkom jeho preverenia
 - spracúvaní osobných údajov uvedených v podnete
- Zamestnávateľovi, ktorý si nespĺní povinnosti stanovené zákonom môže uložiť IP pokutu do výšky 20 000 €, a fyzickej osobe a osobe oprávnenej robiť právne úkony za právnickú osobu, ktoré v určenej lehote nespĺnili zákonom stanovené povinnosti, môže IP uložiť poriadkovú pokutu do 500 €
- Ak sa osoba, ktorá podala podnet domnieva, že v súvislosti s jeho podaním bol voči nej urobený pracovnoprávny úkon, s ktorým nesúhlasí, môže požiadať IP do siedmich dní odkedy sa o ňom dozvedela, o pozastavenie jeho účinnosti; ak existuje dôvodné podozrenie a bola splnená lehota, IP tak bezodkladne vykoná; v prípade nevyhovenia žiadosti IP tejto osobe písomne oznámi dôvody nepozastavenia účinnosti pracovnoprávneho úkonu; oznamovateľ alebo osoba, ktorej IP poskytuje ochranu prostredníctvom pozastavenia účinnosti pracovnoprávneho úkonu, má nárok na bezplatnú právnu pomoc
- Zamestnávateľ je povinný zabezpečiť plnenie povinností vyplývajúcich zo zákona do šiestich mesiacov od nadobudnutia jeho účinnosti

Názory proponentov:

- Chceme tým, ktorí naberú odvahu, garantovať, že vieme ochrániť ich pracovné miesto a vzťahy, ktoré doteraz mali, aby sa nebáli a oznámili také konanie, ktoré je v rozpore s Trestným zákonom alebo niektorými predpismi, ktoré sa dotýkajú správnych deliktov.
- Návrh má ambíciu chrániť tých, ktorí konajú čestne, morálne a odvážne, nakoľko u nás sa toto konanie doteraz považovalo za nenormálne.

Názory oponentov:

- Tento zákon je len tehlička určitého typu ochrany a nemal by vytvárať ilúziu, že významným spôsobom zmení realitu.
- Ide o nedokonalý zákon s obrovskými chybami. Zamestnávateľov môže čakať množstvo problémov pri neodôvodnených udaniach, ľudia ho môžu využívať pri riešení osobných sporov a v praxi nepovedie k želanému účinku.

Primárny zdroj: Zákon (č.307/2014) o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti

<http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5082>

Stav opatrenia v legislatívnom procese: Schválené v NRSR 16.10.2014 v 3. čítaní; účinnosť od: 1.1.2015

Navrhovateľ: Ministerstvo vnútra SR